

Zo doen we dat hier

Van Martje van der Brug verscheen eveneens
bij Ambo|Anthos uitgevers

Havo is geen optie
Wat doen we met moeder

Meld je aan voor onze nieuwsbrief om op de hoogte te blijven van
de nieuwste boeken van Ambo|Anthos uitgevers via
www.amboanthos.nl/nieuwsbrief.

Martje van der Brug

Zo doen we dat hier

Ambo|Anthos
Amsterdam

ISBN 978 90 263 4081 9

© 2018 Martje van der Brug

Omslagontwerp Marry van Baar

Omslagillustratie © Ronald van den Heerik / Hollandse Hoogte

Foto auteur © Pytr de Vrys

Verspreiding voor België:

Veen Bosch & Keuning uitgevers nv, Antwerpen

Het is moeilijk dwazen te bevrijden van de ketenen
die ze vereren.

– Voltaire

DIRK

'Fuck goederenrecht.' Ik duw mijn stoel naar achter. Klotezooi.

'Uitslover,' zegt Roest, die zelf de grootste streber in huis is.

Wat maakt het uit. Ik heb de hele dag gestudeerd.

'Je das,' zegt hij.

Ik zet mijn kraag omhoog en steek mijn kop in de bordeauxrode strop. 'Wie gaan?'

'Ze zijn er al.'

Ik trek mijn clubdas recht en pak mijn brasjasje van de grond. Het omhult me met het aroma van verschaald bier.

'Morgen wel naar de bibliotheek.'

'Tuurlijk.'

'Maar eerst een kapsalon, anders ga ik niet lekker.'

'Prima.' Roest loopt voor mij uit de bochtige trap af.

Een kwartiertje later sta ik met de Mannschaft rond een vijftig-literfust. Als ik mijn eerste glas aanpak, gutst de helft eruit. Ik laat het direct bijvullen. Er moeten absoluut twee vingers schuim op liggen.

'Môghe,' roept Roest met zijn arm om mijn schouder. Zijn oranje haren groeien recht omhoog, waardoor hij eruitziet als een menselijke fakkel. Eigenlijk heet hij Pieter Hofstede, maar zo noemt

niemand hem. Roest is een baas, beresterk, altijd lache en toch verstandig. Mijn beste vriend.

‘Môghe.’ Ik slik en zucht met open mond. Wat is het geil om lid te zijn. Zonder mijn vrienden, zonder de Toko, zou die kutstudie niet te doen zijn. Dat ik al drie keer een onvoldoende heb gehaald voor goederenrecht boeit straks geen hond. Het gaat erom dat je een goed verhaal hebt. En dat goede verhaal, dat leer je hier. Dit is zo nice. Van bier word je weer mens. In de teringherrie van de maandagavond schreeuwen we onverstaanbare woorden in elkaars oren, we duwen, we trekken, we meppen als dat nodig is om ons fust te verdedigen. De meesten van mijn clubgenoten zijn al klaar met hun tentamens, dat zuipt natuurlijk wel lekkerder.

Opeens worden we overstemd door een waanzinnig gebrul. Het davert in de catacomben, als golven tegen rotsen.

‘Buitenlanders!’ brult Smook.

Lache. Als één man schuiven we naar de trap, waar onze sjaarzen zich naar beneden storten om de Grote Godin desnoods met hun leven te verdedigen.

Berg schreeuwt in mijn oor. Ik versta hem niet. Hij sleept me langs de scrum van jongerejaars. Vanaf de balustrade hebben we een goed overzicht. Ik tuur omlaag, op de trap wordt slag geleverd. Met meel bestoven roeiers vechten zich omhoog. Lukt niet. Natuurlijk niet. Concordia houdt de rijen gesloten. Bij de ingang van de Zaal staan Leden klaar met de brandslang om het bezoek vol in de bek te spuiten. Ik leun voorover. De rest van de Mannschaft is nu ook naar boven gekomen, gelukkig met fust. Als je belegerd wordt, wil je niet droogstaan.

‘Môghe.’

‘Môghe.’

‘Daar,’ wijst Roest. ‘Stig.’ Tussen de woelende lijven op de trap ontwaar ik de donkere krullen van onze huisjongste.

‘Sla ze neer! Pleur ze op straat!’ brult Berg vanaf onze veilige

uitkijkpost. Het lijkt er eerder op dat onze eerstejaars vermorzeld worden door bovenmaatse roeiers.

Roest kijkt zorgelijk. 'Ze komen voor die laffe vogel van ze. Die is gejat door onze sjaarzen. Na de Varsity.' Als in het Colosseum turen we omlaag. Het gaat serieus niet goed met onze gladiatoren. De spezkolen hebben de eerste bocht genomen, onze voorste linie wordt langzaam maar zeker omhooggeduwd, terug de Zaal in. De kalfskoppen scheuren de brasjasjes van de Concordianen aan flarden alsof ze van papier zijn. Ik tap nog maar een pilsje. Niet meer dan zes, anders studeer ik morgen niet lekker. Alleen ben ik de tel kwijt.

'Worden we hier niet een beetje te oud voor?' roept Roest.

'Zeker, gozer. Daarom houden wij schone handen,' schreeuwt Berg. 'Al krijg ik zin om er ook een paar te slopen.'

Ik staar naar mijn glas. Alles kleeft. Die klotevogel valt ook onder het goederenrecht. Stoffelijk object, niet onroerend. 'Misschien toch niet zo handig dat ik ben meegegaan,' zeg ik. 'Beter dat ik ga.'

'Kan niet,' tettert Berg in mijn oor. 'Je komt er niet langs. En als deze Hunnen echt de Zaal in komen, dan is het oorlog. Dan vechten we tot de laatste man.'

Ik zet het glas weer aan mijn lippen en neem de slachting nog eens in ogeschouw. Altijd lache om iemand eens lekker op zijn bek te slaan. Maar klop krijgen is niet leuk. Onze sjaarzen hebben bijna geen draad meer aan hun lijf.

Het is halfdrie als de allerlaatste buitenlander de Voorstraat op wordt getrapt. Met hun kutvogel, maar zonder onze Grote Godin. Met Roest daal ik de trap af, langzaam, om niet uit te glijden over het pils-meelbeslag. Ik moet zeiken als een reiger, misschien waren het er toch iets meer dan zes. Sjorrend aan mijn gulp loop ik achter Roest aan naar buiten. Op de hoek, naast de vuilcontai-

ners, struikel ik over een schoen, bruin en ongeveterd, als opengebarsten afbakbrood. En nog een. Er ligt een zwerver in de weg. Ik buk om de klootzak te bekijken.

Zwervers dragen geen brasjasjes. Ook geen brogues trouwens. Ik kijk nog eens. Die kop komt me eigenlijk wel bekend voor.

Als ik tegen zijn benen schop, begint hij te kreunen.

‘Doe jij hier, gast?’ zeg ik. ‘Dit is niet gezellig.’ De dude beweegt niet. Ik trek aan zijn arm. ‘Doe even normaal!’

Gekreun. Hij is volkomen naar de getver.

Roest bukt zich en trekt een ooglid omhoog. ‘Zeg eens wat.’

De jongen ligt er helemaal af.

‘Antwoord, man!’ schreeuw ik. ‘Hoe heet je?’ Wat een onbeschofte lul, hij zegt niets.

‘Breekijzer,’ zegt Roest. Dat is de jaarclub van Stig in ons verticale verband. Ik ken die sjaarzen niet allemaal, maar als deze gast in Breekijzer zit, is hij een van ons.

‘Kom op,’ zeg ik. De jongen reageert nog steeds niet. We trekken hem overeind. Maar zodra hij op zijn voeten staat, lazert hij weer op de grond. Als een zak meel.

Roest trekt zijn telefoon. ‘Goedenavond. Er ligt hier op straat een jongen die onwel is. Misschien heeft hij een beetje veel gedronken. Ik denk dat er een arts nodig is. Op de hoek van de Kolk en de Korenmarkt.’ Dan pakt hij de laveloze jongen onder zijn oksels. Ik grijp zijn benen. We sjouwen hem de bocht om, even wat verder weg van de Toko. Allemachtig, de dude is niet licht. Op de Korenmarkt leggen we hem voor een café op de stoep. Als Roest hem op zijn zij heeft geduwd, steken we een sigaretje op.

‘Wil je ’n hijs?’ vraag ik nog, maar de patiënt is echt vertrokken, hij reageert ook niet als ik met mijn schoen in zijn zij por.

‘Kappen, Larie,’ zegt Roest. ‘Waar blijft die facking ambulance nou?’

‘Ik hoor de sirene,’ zeg ik terwijl ik een rookkringel nakijk.

‘We kennen hem niet. Hij lag hier zomaar, oké?’

‘Dat is toch ook zo?’

ELISABETH

Ik vraag Dirk zo min mogelijk naar zijn studie omdat hij altijd zo korzelig reageert. Over dat laatste tentamen zeg ik maar helemaal niets, maar ik vraag me af hoe het verder moet als het weer niet lukt. Van andere moeders begrijp ik dat studiepunten zomaar kunnen vervallen als je te lang doet over het vervolg. Dan kun je dus weer opnieuw beginnen. God verhoede dat we dat gaan meemaken, Dirk scoort die punten een stuk minder gemakkelijk dan vroeger op het hockeyveld.

Hij stelt zulke wonderlijke prioriteiten. Zijn sociale succes bij het corps vindt hij het allerbelangrijkst. Hij moest en zou in Club 1 komen, omdat die in het beste verticale verband zit en daardoor komen die jongens dan weer in de beste huizen. Maar voor die eer, die faam, betaalt hij een hoge prijs. Dirks zuiprekeningen zijn ongehoord. Mijn schoonouders zouden tolleren in hun graf als ze wisten dat hij hun genereuze legaten met achthonderd euro per maand erdoorheen pompt. Een jaar geleden ging het opeens niet goed, toen kon hij zijn eten niet meer binnenhouden en moest hij aan de maagzuurremmers. Lag hij als een zieke hond hier op de bank en vond het heerlijk om door mij verwend te worden. Maar even later wist hij niet hoe snel hij weer terug moest naar die borrelzaal.

Dat is zo vreemd met kinderen. Als ze klein zijn, melden ze je iedere gedachte die in hun gernalenhersens opkomt, van ‘mama, ik zie een mier!’ tot ‘mama, ik heb gepoept!’ Nu ze groot zijn, blijft dit soort informatie me bespaard, maar de keerzijde is dat ik meestal pas laat in de gaten heb dat er iets begint mis te lopen. Gelukkig is zijn gezondheid nu weer redelijk. Ik zal blij zijn als hij eindelijk afstudeert en een normaal leven gaat leiden. Philip is anders. Die heeft vanaf het begin heel serieus gestudeerd, wat in Groningen trouwens wel een wonder mag heten. Daar drinkt hij ook bier, maar niet genoeg voor een maagwandperforatie. Helaas zien we hem weinig. In Groningen is het in de weekends erg gezellig en ik snap ook wel dat hij geen zin heeft om urenlang in de trein te zitten om zijn vader en moeder te zien. Meestal halen we de schade in de zomer in, alleen dit jaar niet, omdat hij drie maanden naar Amerika gaat. Heeft hij helemaal zelf geregeld.

Sinds de jongens het huis uit zijn is mijn leven enorm veranderd. Wally en ik hebben onze eigen besognes. In goede en slechte tijden, zeg ik altijd, maar niet voor de lunch. Waar zouden we het de hele dag over moeten hebben? Het is een uitdaging om iets van je huwelijk te maken, en als ik één ding heb geleerd, is het dat je vooral je eigen leven moet hebben. Mijn paarden zijn alles voor me. Communiceren beter dan mensen. Vooral Bon Ton. Als ik mijn problemen aan hem vertel, mijn gezicht tegen zijn hals gedrukt, dan voel ik dat hij me begrijpt. Hij doet alles voor me, geen hinderenis is te hoog. Zolang ik mijn paarden heb, kan ik de wereld aan.

Ik had tijd over. Daarom ben ik vrijwilligerswerk gaan doen. Sinds twee jaar help ik onze dominee met de opvang van vluchtelingen. Dat spreekt voor mij vanzelf. Je zou kunnen zeggen dat ik zelf nazaat ben van asielzoekers, hugenoten die in de zestiende eeuw uit Frankrijk naar Nederland vluchtten. Mijn voorouders lieten een florerend bedrijf in de buurt van Beaune achter, maar slaagden erin om een deel van hun kapitaal zeker te stellen. Ze brachten vakman-

schap en ondernemerszin mee naar Amsterdam en zijn meteen een nieuwe onderneming begonnen. Twee generaties na de immigratie waren ze boven Jan. Echt machtig, zoals Wally's voorouders, werden ze niet, maar ze hadden het goed. Pas na de Eerste Wereldoorlog ging het mis met mijn familie. Mijn grootvader had zijn hele kapitaal belegd in Russische spoorwegen en die aandelen waren na de revolutie minder waard dan het papier waarop ze waren gedrukt. Er was een grachtenpand in Amsterdam, een buiten aan de Vecht, maar geen cent voor het onderhoud. Een extra probleem was dat grootvader, anders dan zijn voorvaderen, geen idee had hoe je geld moest verdienen. Dus is hij naar de veiling gegaan. Een schilderij hier, een tiara daar, nog eens een schilderij, wat zilver, een stukje grond... Vijftig jaar later groeide ik op in een rijtjeshuis in De Bilt. Waar verder helemaal niks mis mee is, maar het is uiterst prettig dat Wally's voorouders betere financiële instincten hadden.

Van mijn Franse voorgeschiedenis resten alleen wat familieportretten en vergeelde documenten. Als volbloed Nederlander wil ik de arme mensen in het asielzoekerscentrum helpen. De professionals die er werken, hebben nauwelijks tijd om een praatje met de vluchtelingen te maken en ze te vertellen hoe het eraan toegaat bij ons. De dominee coördineert alles, hij is geweldig, altijd harts-tochtelijk bezig voor anderen. Ik ben gestart met kleding inzamelen. Daar moet je een beetje handigheid in krijgen: als er geen label meer in zit, de juiste maat bepalen en vervolgens alles sorteren. Achter de pastorie hebben we een soort winkeltje waar die mensen gratis kleren kunnen uitzoeken. Drie ochtenden per week heb ik dienst, meestal met Dorien. Heel gezellig en het rare is: ik voel me zoveel beter als ik die ontheemde stakkers blij kan maken met goed passende schoenen en een regenjas. Gaandeweg ben ik ook andere dingen gaan doen. Als de dominee bijeenkomsten voor de asielzoekers organiseert, schenk ik koffie en thee. Het geeft me het gevoel dat ik er een beetje toe doe.

DIRK

Ik takel één ooglid omhoog, daarna het tweede. Ik rek me uit, duw mijn hoofd in mijn kussen en snuif de vertrouwde melange van haargel, pils en rook op. Opnieuw golft een groot geluksgevoel over me heen. Ik had niet één vraag meer mogen missen, maar dat doet er niet toe. Vanonder zware oogleden tuur ik naar de scheur in het gordijn. Is dat zonlicht? Mijn telefoon beweert dat het donderdag en kwart over negen is. Dan moet ik naar de huiskoffie met Ans.

Al meer dan dertig jaar komt Ans twee keer per week naar haar 'Eersteklas Heeren' om de plees, de douches en de keuken schoon te bikken. Ze spreekt ons consequent aan met de graad die we ooit hopen te halen. Ik ben dus Meester De Larrey. Roest is Dokter Hofstede. Armzalige huisgenoten die geen rechten of geneeskunde studeren, die noemt ze meneer, maar dat komt zelden voor. Het schijnt dat hier ooit iemand woonde die ze al in zijn nullenshirt Dominee noemde. Toen hij van godsdienstwetenschappen overstapte naar kunstgeschiedenis heeft Ans het zo gelaten en uiteindelijk noemde iedereen hem zo.

Ans ziet erop toe dat we de mores in ere houden. Toen ik in huis kwam nam ze me direct apart: 'Meester De Larrey, wij spreken hiero mét elkaar en niet over elkaar. Ik ken er niet altijd bij wezen,

maar als jij je niet aan deze regel houdt, pleur ik je persoonlijk in de gracht.' Ik moet zeggen, het is een goede regel. Ans houdt ook niet van laatkomers, terwijl ik liever wil uitbrakken. Nooit meer goederenrecht. Brilljant.

Toen ik een keer aan mijn moeder opbiechtte hoe erg ik mijn studie haat, zei ze: 'Ik heb het je al vaker gezegd, je kunt ook iets praktisch gaan doen.' Ze wees naar het vogelhuis op het terras dat ik jaren geleden voor haar getimmerd heb. 'Houtbewerken, antiek restaureren, dat zou je echt liggen. De samenleving heeft grote behoefte aan vakmensen.'

Ja, düh! Vakmensen wonen niet in een tophuis. Hebben geen prominente jaarclub. Sterker nog, ze komen de Toko niet in, we meppen ze direct de straat op. Ze zijn niet lache. Al lacht de Mannschaft tegenwoordig ook niet meer zo hard. Iedereen zeikt over cv's en carrières. De Grote Kille is begonnen, de eerste gasten van mijn jaar zitten al te verdrogen op de Zuidas. Dat wil je toch niet meemaken?

Als ik van mijn studie iets heb opgestoken, dan is het dit: blijf uit de buurt van de advocatuur. Ik word lichamelijk onwel van wetboeken. Gelukkig kun je met rechten meer kanten op. De Brouwerij sluit veel beter aan bij mijn talent. Ik heb grote affiniteit met bier. Als ik daar later de baas ben, geef ik alle erkende corpora gratis pils, bij wijze van klantenbinding. Ik zak nog wat dieper weg in mijn hoofdkussen. Misschien is CEO worden bij de Brouwerij wel een moeizame weg, het lijkt me vet arelaxed om eerst jarenlang met kratten pils door donker Afrika te moeten crossen. Wat de fak, niet aan werken denken. Ik leef nu. Alleen mijn bachelor, die wordt wel urgent.

Onder aan de trap wordt gebruld. Ik schuif mijn benen over de rand van mijn bed, tast met mijn tenen over de planken. Uit die zaalschoenen zou je nog een aardig biertje kunnen tappen. Ik trap ze weg. Op mijn knieën zoek ik naar mijn Havaianas. Onderweg

vind ik mijn badjas op een open pizzadoos. Ik trek wat gestolde kaas van de grijze badstof en snoer hem dicht, Ans stelt prijs op decorum. Ze kan tevreden zijn, Meester De Larrey verschijnt op tijd op de huiskoffie. En vanmiddag gaat haar lievelingsmeester heel sociaal langs bij die sjaars uit Breekijzer. Joost van Daalen, heet-ie. Had een promillage van 3,5, ze hebben zijn maag leeggepompt. Later kwamen ze erachter dat hij ook twee gekneusde ribben had. De stumper is weer thuis. We zullen er wel nooit achter komen welke hondenuitdrijver 'm dat heeft geflikt.

KHALID

Een dromedaris in de polder, dat ben ik. Gras groeit hier binnen fijnmazige rasters van donkere sloten; kanalen en rivieren doorkruisen het land. Overal is water, het valt ook uit de lucht. Om in dit land succesvol te kunnen zijn zal ik andere kwaliteiten moeten ontwikkelen. Twee keer per week luister ik naar mijn coach. Een goedwillende, maar eenvoudige vrouw die zeker vijftien jaar ouder is dan ik, haar haren zijn grijs en onverzorgd. Van mijn coach leer ik wat een dromedaris moet kunnen in dit land. Mensen vriendelijk aankijken. Niet bang zijn voor de politie. Vrouwen een hand geven, ze op voet van gelijkheid benaderen, maar wel de deur voor ze openhouden. Ik ben haar dankbaar, al zou ik liever praten met een man. Een arts, zoals ikzelf. Zo iemand heeft helaas geen tijd voor een armzalige vluchteling uit Saoedi-Arabië.

De dagen duren lang, het azc is de grootste wachtkamer ter wereld. We hadden geluk, als gezin van vier personen kregen we een eigen kamer, met stapelbedden. Mohammed en Yasmin slapen boven, Fatima en ik beneden. Het is een kleine ruimte, die moeilijk ordelijk te houden is. Maar er is in elk geval een deur die ons scheidt van de Babylonische gekte in de gangen.

Onze procedure met de eindeloze formulieren, de IND, de advocaat, de mensen van Vluchtelingenwerk en andere instanties helpt

mij om de dagen door te komen. Voor mijn gezin is het moeilijker. Het duurde lang voordat de kinderen in een schakelklas werden geplaatst. Ze verveelden zich, en voelden daardoor nog meer het gemis van ons vertrouwde leven in Jeddah. Mohammed miste zijn schoolvrienden en Yasmin de universiteit waar zij net haar draai had gevonden. Toch gaat mijn dochter er het beste mee om. De onbevangingheid die haar in Saoedi-Arabië parten speelde, stelt haar hier juist in staat om zich aan te passen. Zij hoeft niet te worden aangemoedigd om contact te leggen met anderen. Elke dag trekt zij eropuit, zij kent mensen in alle hoeken van het azc. Toen wij hier nog maar net waren, ontmoette zij een vrijwilligster in de bibliotheek die haar een Arabisch boek wilde uitlenen.

‘Nee,’ zei Yasmin, die ook het Latijnse alfabet kent en Engels spreekt. ‘Hebt u een Nederlands boek voor mij?’

De vrouw gaf haar een plaatjesboek: *De eerste duizend woorden*.

Weer terug in onze kamer opende ze het boek. Op de eerste bladzijde stond een foto van een blote baby. In Saoedi-Arabië leerde zij:

Wie een afbeelding maakt in deze wereld, zal op de dag des oordeels worden gevraagd om er leven in te blazen en dat zal hij nooit kunnen.

Yasmin keek mij aan.

Voor mij, als arts en als vrijdenker, is deze soera slechts één waarheid. Dus zei ik: ‘Je kunt dat boek gewoon lezen.’

Dat deed ze. Ze ging voortvarend van start en leerde elementaire woorden als hoofd, rug, been, arm, voet, oog, oor, neus, mond, wang, kin en haren. Met haar hand dekte ze de woorden af en daarna controleerde ze of het goed was. Ze ging steeds terug naar de vrouw in de bibliotheek voor hulp met de uitspraak. De Nederlandse taal heeft harde klanken, net als het Arabisch. ‘Ooggg, ruggg, schschschouderrrr’, dat is niet moeilijk, de g-klank lijkt op die van mijn voornaam. Andere letters vormen samen één klank.

E-u, bijvoorbeeld. Neus. Dat is lastig.

Ik probeerde Yasmin bij te houden, maar door de verlengde procedure die wij moeten doorlopen zijn er vele zaken die mijn aandacht vragen. Misschien heeft mijn vaderland een vergelijkbare bureaucratie, maar daar merkte ik dat niet zo. Ik kende de wegen die ik moest bewandelen, ik had mensen die problemen voor mij oplosten. Nu helpt onze contactpersoon van Vluchtelingenwerk me met de administratie. Als we samen over het toetsenbord gebogen zitten voor de zoveelste inlogpoging op de zoveelste website, zie ik aan de groef tussen haar wenkbrauwen dat het niet aan mij ligt dat het zoveel tijd kost. Intussen leert Yasmin stug door: stoel, bed, deken, lamp, kast, keuken. Ze heeft een schrift, elke bladzijde vouwt ze in drieën. Rechts schrijft ze het Nederlandse woord, in het midden het woord zoals het moet klinken. En links de betekenis in het Arabisch. Tien woorden per dag lijkt misschien weinig, maar het is veel. Na honderd dagen kende ze alle woorden uit het boek. Ze begon vlot te spreken doordat ze helemaal niet bang is om fouten te maken.

Intussen waren wij overgeplaatst. Om onverklaarbare redenen moesten wij steeds verhuizen naar willekeurige andere locaties met steeds nieuwe hulpverleners en docenten. Misschien om te voorkomen dat wij ons thuis gaan voelen? In het eerste jaar woonden wij in vier azc's. In Oisterwijk ontmoette Yasmin in de katholieke kerk een aardige vrouw die twee keer per week met haar kwam praten. Die vrouw gaf haar boekjes over een kikker en over een konijn. Yasmin begon te lezen en oefende de werkwoorden. Het deed ons plezier om te zien met hoeveel flair onze dochter gesprekjes begon met iedereen die maar met haar wilde praten. Onze zoon Mohammed, ja, die sluit zich liever aan bij andere pubers die ook geen zin hebben om te studeren. Ze zitten in een hoek van de tuin te praten, urenlang. Vijf keer per dag gaan ze naar de gebedsruimte. Om geen problemen te veroorzaken bid ik mee.